

УКРАЇНА

**УРЯДОВИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ У СПРАВАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Government Agent
before the European Court of Human Rights
Ukraine

Agent du Gouvernement
auprès de la Cour Européenne des Droits de l'Homme
l'Ukraine

Україна, 01001, м. Київ, вул. Городецького, 13

№ 33-9/623

01.02.2011 р.

ЩОРІЧНИЙ ЗВІТ

**про результати діяльності Урядового уповноваженого
у справах Європейського суду з прав людини у 2010 році**

Протягом 2010 року Урядовим уповноваженим у справах Європейського суду з прав людини (далі – Урядовий уповноважений) вживались заходи з метою забезпечення належного здійснення представництва України під час розгляду справ у Європейському суді з прав людини, а також забезпечення належного виконання рішень Європейського суду з прав людини та звітування про хід виконання перед Комітетом Міністрів Ради Європи.

Загальна інформація

***Щодо представництва України в Європейському суді з прав людини
(далі – Європейський суд)***

Станом на 31 грудня 2010 року в Європейському суді на розгляді загалом перебувало 139650 справ проти держав-сторін Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (станом на 31 грудня 2009 року – 119300). З них 10450 справ проти України, що складає 7,5 % від загальної кількості справ (станом на кінець 2009 року – 8,7%).

У порівнянні з іншими державами за кількістю справ на розгляді Європейського суду Україна перебуває на четвертому місці після Росії, Туреччини та Румунії.

У 2010 році Європейським судом до Урядового уповноваженого було направлено 360 справ, в яких Європейським судом запропоновано висловити позицію Уряду України.

Протягом 2010 року було підготовлено 413 правових позицій Уряду України щодо скарг заявників на порушення положень Конвенції, направлених Європейським судом на розгляд Урядовому уповноваженому. З них 277 зауважень щодо суті зазначених скарг та 136 правових позицій стосовно додаткових зауважень та вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

У 2010 році Європейським судом було розглянуто 135 справ проти України. За результатами розгляду справ Європейський суд постановив:

109 рішень щодо суті скарг (з них у 90 рішеннях Європейським судом було встановлено відсутність ознак одного чи декількох із стверджуваних заявниками порушень, та/або визнано відповідні скарги заявників частково неприйнятними);

26 ухвал про прийнятність скарг (з них у 13 справах Європейським судом визнано скарги заявників повністю неприйнятними та припинено подальший розгляд справ. Ще у 13 справах Європейським судом винесено ухвали про часткову прийнятність скарг).

Протягом 2010 року в 17 справах було досягнуто дружнє врегулювання щодо скарг заявників.

Переважну більшість проблем, які призводять до констатації Європейським судом порушення Україною положень Конвенції, складають наступні:

- невиконання або тривале виконання рішень національних судів;
- тривале провадження досудового слідства у кримінальних справах та тривалий розгляд справ судами;
- погане поводження щодо особи, яка перебуває під контролем держави;
- неефективність розслідування кримінальних справ, яке проводилось правоохоронними органами за фактами смерті, зникнення осіб, а також за фактами поганого поводження з боку представників державних органів, передовсім у місцях досудового тримання осіб під вартою та в місяцях виконання покарань;
- неналежні матеріально-побутові умови тримання осіб, які перебувають в місяцях досудового тримання під вартою або в місяцях виконання покарань, а також ненадання вказаній категорії осіб адекватної медичної допомоги;
- недоліки законодавства та адміністративної практики, які призводять до тримання особи під вартою без належної законної підстави;
- недоліки судової практики, що призводять до порушення права особи на справедливий судовий розгляд;
- порушення права на справедливий суд, пов'язані із практикою судів щодо оцінки доказів у кримінальній справі, зокрема, практика, за якої обвинувальні вироки національних судів вирішальною мірою ґрунтувалися на зізнавальних показаннях, які були дані особою на досудовому слідстві в якості свідка та/або від яких особа на стадії судового слідства відмовляється, стверджуючи про недобровільність їх надання.

Здійснення експертизи проектів нормативно-правових актів

Протягом 2010 року відповідно до пункту 2 статті 13 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" було здійснено юридичну експертизу 3447 проектів нормативних актів на їх відповідність положенням Конвенції та протоколів до неї, а також практиці Європейського суду.

Крім того, регіональними відділеннями Секретаріату Урядового уповноваженого здійснено юридичну експертизу 493 проектів нормативних актів на їх відповідність положенням Конвенції та протоколів до неї, а також практиці Європейського суду.

У ході здійснення експертизи надавалась практична допомога суб'єктам нормотворення щодо приведення проектів нормативних актів до вимог Конвенції та роз'яснення особливостей застосування Конвенції та практики Європейського суду у відповідній сфері.

За результатами експертизи проектів законів та проектів постанов Кабінету Міністрів Секретаріатом Урядового уповноваженого було надано:

- 176 негативних висновків;
- 1121 позитивний висновок;
- 528 проектів актів визнано такими, що не стосуються Конвенції;
- 76 проектів актів було відкликано розробником або повернуто розробнику у зв'язку з недотриманням порядку подання проектів актів на експертизу.

За результатами експертизи відомчих нормативних актів, що підлягають державній реєстрації, Секретаріатом Урядового уповноваженого було надано:

- 57 негативних висновків;
- 1083 позитивних висновків;
- 392 акта визнано такими, що не стосуються Конвенції;
- 14 актів було відкликано розробником або повернуто розробнику у зв'язку з недотриманням порядку подання актів на експертизу.

Також Урядовий уповноважений та співробітники Секретаріату Урядового уповноваженого забезпечили проведення 3 семінарів з питань здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції та протоколів до неї для працівників центральних органів виконавчої влади.

Щодо виконання рішень Європейського суду

1. Виплата коштів, присуджених за рішеннями Європейського суду

На виконання рішень Європейського суду з державного бюджету було сплачено 29174853,54 грн. Ця сума складається з наступних виплат:

- 8952922,05 грн. – сума, присуджена Європейським судом в якості справедливої сатисфакції;

- 3263595,48 грн. – сума виплат за невиконаними рішеннями національного суду, зобов'язання щодо виконання яких містилось в рішеннях Європейського суду;

- 261564,25 грн. – сума виплат справедливої сатисфакції за ухвалами Європейського суду про затвердження умов дружнього врегулювання;

- 16655433,81 грн. – сума виплат за невиконаними рішеннями національного суду, сплачених відповідно до ухвал Європейського суду про затвердження умов дружнього врегулювання;

- 41337,95 грн. – сума сплаченої пені за несвоєчасну виплату заявникам грешових коштів за рішеннями Європейського суду;

II. Заходи індивідуального характеру, які вживаються на виконання рішень Європейського суду

Відповідно до статті 10 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» рішення Європейського суду є підставою для повторного розгляду справи (процедура *restitutio in integrum*).

Урядовий уповноважений письмово роз'яснює заявникам їх право звернутися до відповідного суду за переглядом рішення національного суду на підставі рішення Європейського суду з прав людини.

В контексті заходів індивідуального характеру, що вживаються на виконання рішень Європейського суду, окремої уваги заслуговує рішення у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України», яким до 15 січня 2011 року Україну зобов'язано вжити низку заходів. Листом від 21 січня 2011 року Європейський суд повідомив про продовження строку виконання вказаного рішення на шість місяців.

Цим рішенням державу зобов'язано, зокрема, надати адекватне й достатнє відшкодування заявникам за невиконання або затримки у виконанні рішень національних судів, про заяви яких відповідно до вказаного «пілотного» рішення буде або було повідомлено Європейським судом.

Так, для виконання вказаного вище зобов'язання Європейський суд надав перелік 1523 відповідних заяв з стислим викладом суті скарг.

Станом на 30 грудня 2010 року Міністерством юстиції опрацьовано та сформовано позицію держави щодо 513 скарг. Відповідну інформацію було надано Європейському суду.

Станом на 30 грудня 2010 року Європейським судом постановлено рішення про схвалення запропонованих державою умов за 120 скаргами. Виконання цих рішень здійснюється в порядку та строки, встановлені Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

III. Заходи загального характеру, які вживаються на виконання рішень Європейського суду

A. Підготовка законопроектів

З метою приведення законодавства України у відповідність із Конвенцією та практикою Європейського суду за участі Урядового уповноваженого було розроблено такі проекти законів :

- *"Про гарантії держави щодо виконання рішень суду"*, метою якого є усунення системної проблеми невиконання рішень національних судів, відповідальність за виконання яких несе держава, що вимагається для виконання вищевказаного «пілотного» рішення Європейського суду «Юрій Миколайович Іванов проти України». На даний час проект направлено до Верховної Ради України;

- *"Про внесення змін до Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини"*. 2 листопада 2010 року проект прийнято Верховною Радою України в першому читанні;

- *"Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення права затриманих, осіб, що тримаються під вартою, та засуджених осіб на безперешкодне листування з адвокатом"* (21 січня 2010 року проект було прийнято Верховною Радою України; Закон є чинним з 9 лютого 2010 року);

- *"Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підстав для перегляду судових рішень в порядку виключного провадження"* (11 лютого 2010 року проект було прийнято Верховною Радою України; Закон є чинним з 16 березня 2010 року);

- *"Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо розміщення дітей у приймальники-розподільники для дітей)"* (9 вересня 2010 року проект було прийнято Верховною Радою України; Закон є чинним з 12 жовтня 2010 року).

B. Інформаційні та освітні заходи

З метою виконання заходів загального характеру здійснюється переклад усіх рішень Європейського суду українською мовою, а також забезпечується опублікування повних текстів рішень Європейського суду в офіційному друкованому щотижневому виданні "Офіційний вісник України" та їх розміщення на офіційному сайті Міністерства юстиції. Крім того, стислі виклади рішень Європейського суду також друкуються у виданні "Урядовий кур'єр".

Протягом 2010 року підготовлено та надано 215 роз'яснень особам щодо положень Конвенції, рішень Європейського суду, процедури та порядку звернення до Європейського суду.

У 2010 році в Українській школі законотворчості Інституту законодавства Верховної Ради України Урядовий уповноважений читав навчальний курс щодо застосування практики Європейського суду в законотворчій діяльності.

Протягом 2010 року в рамках програм Академії суддів та Академії прокуратури Урядовий уповноважений читав лекції щодо вимог Конвенції та практики Європейського суду.

Також Урядовий уповноважений та співробітники Секретаріату Урядового уповноваженого забезпечили проведення 3 семінарів з питань здійснення експертизи нормативно-правових актів (їх проектів) на відповідність Конвенції та протоколів до неї.

В. Аналітичне дослідження проблем, які стали причиною порушення Конвенції та протоколів до неї, з метою забезпечення своєчасного та ефективного реагування всіх органів державної влади на рішення Європейського суду в справах проти України

На виконання Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду" до Кабінету Міністрів протягом 2010 році вносились "Подання про виконання рішень Європейського суду з прав людини", в яких повідомлялось про рішення, постановлені Європейським судом щодо України, про причини порушень Конвенції, констатованих Європейським судом, а також наводились заходи, які на думку Урядового уповноваженого необхідні для виконання зазначених рішень Європейського суду.

До Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ, Департаменту України з питань виконання покарань, Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів та інших відповідних судів Урядовим уповноваженим направлялись інформаційно-аналітичні матеріали стосовно рішень Європейського суду у справах щодо України.

Крім того, відповідно до статті 5 Закону України "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" Урядовий уповноважений протягом трьох днів від дня одержання повідомлення про набуття рішенням Європейського суду статусу остаточного повідомляє про суть порушення органи, причетні до порушення, яке було визнано Європейським судом, та органи, до повноважень яких належить вжиття заходів загального характеру для попередження подання аналогічних скарг до Європейського суду.

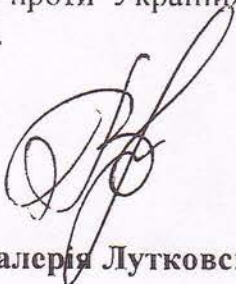
З метою роз'яснення положень і вимог Конвенції та практики Європейського суду Урядовий уповноважений та співробітники Секретаріату Урядового уповноваженого брали участь в більш ніж 30 семінарах, які проводились для суддів, прокурорів та їх помічників, адвокатів.

III. Щодо звітування перед Комітетом міністрів Ради Європи з питань виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини

У 2010 році було підготовлено звіти до чотирьох засідань Комітету Міністрів Ради Європи (далі – Комітет Міністрів), на яких розглядалися питання виконання державами-сторонами Конвенції рішень Європейського суду з прав людини.

Упродовж року Департаменту Комітету Міністрів з виконання рішень Європейського суду систематично надавалася поточна інформація щодо вжиття державою заходів індивідуального та загального характеру за рішеннями Європейського суду.

За результатами звітування про вжитті заходи у грудні 2010 року Комітетом Міністрів було ухвалено рішення про зняття з контролю виконання Україною рішень Європейського суду в справах «Воловік проти України» та «Гуренка проти України» як таких, що вважаються виконаними в повному обсязі.

Валерія Лутковська